

Dubravka Ugrešićová

Štefica Cvekova v čelistech života
Patchwork Story

Vysvětlení různých značek

Odstráňte text, jak je vyznačeno, uznáte-li to za nutné.

Mírně vyváhněte: vyrovnějte poměr myšlenkového útku a dějové osnovy tahem z rohu do rohu nebo text rozšířte zažehlením (za pomoci tlaku zklamaného očekávání), eventuálně též propařením (za pomoci imaginace).

Nepatrně zaberte: dle potřeby zužte text kritičkými záševky, nadehnými či podehnými.

Drobně zřáste: Po obou stranách autorského švu prošíjte fabulačním stěhem. Přitáhněte lehce spodní nitě, podžehlete a hustě text navolněte.

Trochu našabíčkuje: podél autorského švu prošíjte sentimentálním stěhem do ozdobných útvarů z kosočtverců, kosodélníků apod.

Zhotovte metatextová poutka a přišijte dle libosti.

Dirky pro spoluautorské knoflíky.

Příprava modelu

A) Volba techniky

Moji přátelé si usmysleli, že prý mám napsat nějakou ženskou prózu. „Napiš,“ hučeli do mne, „něco o ženách a pro ženy, prostě pravou ženskou povídku!“ Přesněji řečeno ne všichni... Jenom moje přítelkyně („O nás! O nás!“), můj krejčí („Madam, látky je, že byste se divíla!“), můj holič („Nemáte zdání, co všechno já byl v životě nucen stříhat, milostivá!“) a můj přítel neurotik, který věčně dlí duchem v mytické minulosti, zatímco přítomnost jeho fyzis se projevuje hekáním, že ho někde něco píchá („Už zas mě píchá v kříži, ale jak! Nejsm já v jiném stavu?“).

A tak tedy sedím u psacího stroje a lámu si hlavu, jak napsat takovou povídku na zakázku — a navíc *ženskou!* I jidám unést klapotem psacího stroje. Připomíná mi šicí stroj... Fascinuje mě to fukání (vrtošivé rejdní oblych konečků prstů v důlcích písmenkových židliček), to pravidelné drolení zvuků. Ne však času! Všechny písáčky a švadleny (právě tak jako všechny přadleny, tkadleny, krajčárky a vyšíváčky) jsou vlastně takové mouchy v jantaru... Jako na Vermeerových obrazech.

Fascinuje mě i ženské brebentění — to náruživé přemáhání prázdnoty. Pozorují je s podobným vytřížením, s jakým ony štěbetají, klábosí a treperendí, s jakým buší do stroje (tkají, paličkují, vyšívají) — připadá mi, že žiji v nějakém jiném světě, v jakémsi snu, zakleté k věčně stejným pohybům. Zevnitř osvětlené, prázdné... Jako na Vermeerových obrazech.

A co se techniky týče? Vyplynula nám tak nějak sama: písáčka-švadlenka, šicí stroj-psací stroj... Zkrátka a dobře — my si tu povídku ušijeme!

Sviť lampičko, sviť, ať mi šije nit...

**Jak si Štefica Cveková
při vylupování hrášku uvědomila,
že v jejím životě
není něco v pořádku
(sestehování)**

Vzkličil vám ve spíži česnek? Chcete-li tomu příště zabránit, naskládejte ho s hlavičkami otočenými dolů do plechovek či do jiných nádob a dobře ho zasypejte mořskou solí.

„Neviděla ší někde moje žuby?“ zeptala se teta vcházejíc do kuchyně.

„Ne.“

„Žaše šem je někam žandala!“ povzdychla si teta.

Jala se kolébavým krokem šmejdit po kuchyni, něco si hučela, vytahovala a zabouchávala šuplíky a pak se náhle zastavila, zřejmě jí v mysli vytanulo něco důležitého, načech zнову vzdychla, otevřela dveře spíže, vyndala pytlík s lusky a vysypala je na stůl.

„Vyloupej žatím lušky, než najdu ty švý žuby.“ řekla.

„Podívej se dobře do postele! Posledně jsme je našly v polštáři pod povlakem!“

Teta se chmurně usmála, vcucla rty do bezzubých úst a vyšla z kuchyně. Jako fík! napadlo Šteficu. Fík taky do sebe vcučne svůj ocásek, když začne schnout.

Vzala mísu a začala pomalu vylupovat hrášek. Sluncem zaplavená kuchyně pravidelně pulsovala. Ze dvora doléhal křik dětí a vrkání holubů. Štefica vylupovala hrášek, pomalu, lenivě, jako ve zpomalěném filmu, a tu jí zničehonic napadlo, že by v téhle póze mohla zůstat navždy, kdyby někdo, kdo a proč,

na tom nesejde, zmáčkl tlačítko a huúú—kvrc, hrc, ten film zastavil.

„Ješlipak víš,“ objevila se znovu teta ve dveřích, „že jedna ženská od nás že Šmrtičů, ty si ji myslím neznala, ši taky jednou někam žandala žuby a už je pak nikdá nenašla. No a za šest měšticů byla vyživená.“

„Umřela?“

„Jo.“

„Co nadělaš!“ povzdechla si Štefica.

„Baže!“ povzdechla si i teta a dodala: „Nežapomeň oškrábat brambory!“

Teta se vykolébala z kuchyně. Štefica rozlopovala lusky, brnkala bříšky prstů po vypouklých hrbolecích, tahala zelené provázky, rozvazovala míšky, zrnka vypadávala, kutálela se sem a tam v míse a vpijela slunce. Štefica nabrala hrášek do hrstí, zelené kuličky jí klouzaly po prstech a jemňounce harašily na dně mísy jako drobný deštík. „Hrášek!“ vydechla rozněžně Štefica a strčila si do úst jedno zrnko.

„Šmarjájóžef, nejež ten hrách!“ zaúpěla ode dveří teta.

„Proč?“

„U nás ve Šmrtičích byl jíštej Mile, Rapl Mile še mu žikalo, a ten še jednou š někým vsadil a na prášk še zelenýho hrášku, žrovna takhle ža širova, a raž dva ležel na prkně.“

„Po hrášku?“

„Jo,“ řekla teta. „Hrášek muší bejt dyčky požádně podušeněj na cibuli.“

A začala znovu bloumat po kuchyni. Otevřela a zavřela pár šuplíků a pak se zeptala:

„Ši š tím už hotová?“

„Za chvílku...“

Teta se vykolébala z kuchyně a Štefica dál vyprazdňovala zelené míšky, stahovala zelené nůtky, jako by párala.

A tu se jí náhle zmocnil pocit, že se na ní zachycují chomáčky vlahé mlhy, jako nějaká vlina, a že

.....

už takhle kdysi vylupovala hrášek, ve stejnou dobu, ve stejné kuchyni, u stejného stolu... Třeba, pomyslela si, celý život takhle sedím v týchle kuchyni a vylupuju hrášek, jenomže o tom nevím?

Vlna ji pomalu ovíjela, obalovala ji, opřádala... Jako housenku, řekla si Štefica a ošila se. Jako zelenou housenku, dotíral neodbytný pocit. Strhla poslední vlákenko. Z lusu se vykulila čtyři vypasená zrnka.

Štefica zvedla mísu ze stolu, ale mísa jí vyklouzla z rukou a spadla na zem. Hrášky se rozkutálely na všechny strany. Štefica si klekla a začala je sbírat, hrášek po hrášku. Proudly slunečního světla zalévaly podlahu a Štefica viděla jako pod lupou vířící částečky prachu, každou rýhu, každý hrášek... A najednou ji zachvátilo nevysvětlitelné zoufalství...

Proboha, sevělo se Štefici srdce, já snad na dosmrti zůstanu uvězněná v týchle kuchyni a budu sbírat hrášek, zrníčko po zrníčku, plakala Štefica, celý život tu budu trčet, zoufala si Štefica, s tetou, která den co den ztrácí protězu, kapaly slzy na podlahu, a pořád budu sbírat a sbírat, hrášek po hrášku, vzlykala Štefica, všechny jsou na tom líp, dusila se litostí Štefica, i Marijana i Ela i Anuška, kulilic, kutánel se hrášek, ty aspoň někoho mají, utíkal hrášek, frir hop hop, manžely, děti, přátele, šírala se Štefica, kancl, teta, já nemám nikoho, drásala se Štefica, kancl, teta, kancl, ronila slzy Štefica, nikdy, nikdy se nic nezmění, řinuly se slzy proudem, věčně budu upouštět mísu na zem a věčně budu sbírat zrníčko po zrníčku, plul hrášek v slzách, jako ve zlým snu, popotáhovala Štefica, proč Ela není taky ve zlým snu, zalykala se zármuťkem Štefica, proč Marijaně taky nespadne mísa, houpa se podlahu v slzách, proč si Anuška taky nekoupí lusky, přebírala Štefica zelený růženec, co já to mám za osud, musím něco udělat, navlékala Štefica zelené korále, jen co seberu hrášek, sála ruka-píják slzy...

Na okenní římsě pocupával párek šedobílých holubů. Vrtěli hlavou a pozorovali Šteficu. Do kuchyně vešla teta.

„Kšš, jedete, nežádí!“ vykřikla teta a holubi odlétli. Tu se náhle rozzářila: „Moje žuby!“

Skoro současně spatřila u nohy stolu tetinu protézu i Šteficu. Zvedla ji štipcem prstů a podala ji tetě.

Teta soucitně pohlédla na Šteficu, která celá uplakaná klečela na podlaze, její staré oči se zjasnily a zdálo se, že má něco na jazyku, ale pak jen zavrtěla hlavou a zamířila ke dveřím.

Na podlaze zbylo už jen pár hrášků.

Štefica Cveková konzultuje s Anuškou, kromobyčejně oštrílenou v záchvatech deprese (předžehlování)

Budete-li denně stát několik minut na hlavě, zkrásní barva vaší pleti a zlepší se vám krevní oběh. Zkuste to zpočátku u zdi a vydržte dvě tři minuty. Stejný cvik opakujte, kdykoli jste unavená či ve špatné náladě. Tužky na oční linky ukládejte do ledničky, aby šly lépe otežct.

„Haló?“

„Ano?“

„Anuško, to jsem já, Štefica!“

„Jo to jsi ty! Proč voláš?“

„Jen tak... Co děláš?“

„Žehlím. Nastrádala se mi toho děsná halda... Jak se máš? Co je s tebou pořád? Nedáš o sobě vůbec vědět...“

„Mám se dobře... Totiž... chtěla jsem se tě na něco zeptat... Pamatuješ, jak jsi mi jednou povídala, že máš deprese? Pamatuješ? Říkala jsi, myslím, že jsi s tím lftala po doktorech...“

„Nepamatuju, ale to neva. Mám záchvaty deprese v jednom kuse, každý den. Proč se ptáš?“

„Tak... Mám dojem, že to na mě přišlo taky...“

„Co? Záchvat?“

„Nevím. Mám ten dojem.“

„Hm... počkej chvílku, hned jsem zpátky... Mám schovanéj takovej papírek, kde je o tom všechno dopodrobna vypsány, moment, nepokládej sluchátko, hned to bude...“

(*ticho ve sluchátku*)

„Yes ...“ pípla Štefica.

A tramvaj odjela.

Štefica s Mr. Frndíčem kráčeli ulicí a mlčeli. Co kdybych se ho něco zeptala našim jazykem, napadlo Šteficu, ale bryskně to zavrhla. Určitě by tím něco pokazila, něco by se mezi nimi zpřetrhalo, rozpáralo jako oko na punčoše. Koneckonců, říkala si Štefica, kdyby se mladík s dívkou setkali například na Měsíci, taky by spolu jistě mluvili novým náměsíčním jazykem ... Kam já to chodím na ty uhozený příklady? Co má Měsíc společného ...

A pak jí náhle napadlo: Třináctá lecke! Třináct ... Třináct ... To není jen tak, že se Mr. Frndíče objevil zrovna při třinácté lecci! Neříkala Anuška, že moje osudový číslo je třináctka?

Když zůstali stát na jedné křižovatce a čekali na zelené světlo, Štefica rychle otevřela učebnici a zalistovala v ní — o čempak vlastně ta lesson thirteen je? Nevěřila svým očím; měla pocit, že si právě vytáhla los z tlapiček morčete.*

Yes, yes, yes, blikalo zelené světlo semaforu, yes, stepovaly Štefičiny myšlenky, yes, bubnovalo její srdce, yes, usmívali se chodci, yes, cinkaly tramvaje, yes, svítila okna domů, yes, kymácel se opilec, yes, přitakávaly ulice, yes, yes, yes ...

Všechny kavárny už byly zavřené, avšak Štefica s Mr. Frndíčem kráčeli dál. A Štefica si uvědomila, že všechno kolem ní se dalo do pohybu a tak hned se nezastaví; že všechno spěje někam kupředu, kupředu, jako lesson fourteen, lesson fifteen, lesson sixteen ...

(The End)

* V učebnici stálo: Lesson Thirteen — Třináctá lecke
The Wedding Cake — Svatební koláč

Přízraby k případným aplikacím (dodatek)

Léga: Ještě štěstí, že všechny kavárny už měly zavřeno — kdyby šli spolu na kávu, byla by zcela ztracena. Jak také odolat muži, jakým byl Mr. Frndíče?

Hadovka: A jak tak bok po boku kráčeli k semaforu, Štefica si vzrušeně uvědomila, že za ten krátký čas, co strávila s Mr. Frndíčem, bezděky přebrodila tu kalnou, zrádnou řeku pochyb a strachu, jejíž vlny jí doposud nelítostně smýkaly.

Sámeczek: Přestože znala Mr. Frndíče sotva hodinku, cítila, jak ji k němu něco mocně, neodolatelně přitahuje. Ach, moci tak zůstat po jeho boku stále, navždy ... Plánila sama sebe, že je dětsky směšná, ale současně se jí v mysli neodbytně zjevovaly obrazy jejich budoucího společného žití ... Vášnivě zatoužila, aby se jejich cesty nikdy nerozdělily ...

Sřtápec: Jeho něžná slova a temně horké tóny jeho hlasu jako by Šteficu hladily ... Pocítila, že se jí srdce zmitá jak v prudké jarní bouři ...

Hodnostenka: Doslova sáral ocelově mužnou energii a zároveň měl v sobě tolik, tolik bezprostřednosti, ano, i naivitu chlapce, byl ať aktivní, elegantní, distinguovaný, měl prostě všechny vlastnosti, jichž si Štefica u mužů nejvíce vážila.

Leskovka: Spočínul na ní svými zářivými, laskavými zraky a Štefica pochopila, že to je muž, který je s to poskytnout jí trvalou lásku, a nikoliv jen nicotnou chvilkovou avantýru.

Voláněk: Štefica mlčela. Mr. Frndíče jí k sobě přivínil s neskonale něhou, jemně, jako by bral do náruče haluz plnou rozkvétajících křehkých poupát. Štefica vzhledla k jeho tváři a zahleděla se do azurových studánek jeho očí, které jí úpěnlivě prosily o políbek, žalovaly, jak nesmírně je opuštěn, hovořily o tom, jak nekočetně touží vydobýt si navždy její lásku.

Čím vším se autorka prohřešila

(kromě vrás,
vyspaných švů,
nedovolených nadsítí,
rozběhů rozparku
a krátkého tahání)

Ptáte se, co bylo dál? Došla mi nit! Přestávám
šít! V ústech mi zbyla jedna jediná kratičká nitka, ale
nevím, co s ní. A tak ji smutně koušu a hryžu a ještě
smutněji se hryžu a užívám sama v sobě: Štefci
a Mr. Frndíčoví se splnilo, po čem toužili, já takové
štěstí nemám... Ztracený život, říkám si, je tak ne-
zachytitelný...

Už předem slyším, co kdo bude říkat:

Moje přítelkyně: „Není to ono! Je to šité hor-
kou jehlou! Ta Štefca je améba, a ne charakter!“

Můj přítel: „Není to ono! Moc jsi to vyvato-
vala, i kde nebylo třeba! Bereš ji veškeré šance!“

Moje další známá: „Není to ono! Řádce shef-
tované, nesouměrně vypouštěné... Tomu říkáš žen-
ský osud? Kde máš gynekologa, potrat, nemanželské
dítě?“

Můj vzdálený známý: „Není to ono! Neuvěřit-
elně šlendriánsky vypracované! Vždyť není vůbec
jasné, jestli si ji ten Frndíčoví vezme!“

Můj bratr: „Není to vono! Tohle se dneska
nenosí, jsi sto let za vopícema! Chtělo to zaválet ji-
nak, poslat Šteficu na dýzu a hotovka!“

Moje maminka: „Není to ono! Na pár mí-
stech ti to moc šponuje, holka! A teta zůstala rozeší-
tá!“

Můj holič: „Není to ono! Konfekční zboží!
Sérioová výroba! Takové fádni, obyčejné Štefice,
Anušky a Marijany já foukám a tupíruju každý den!
Potřebovalo by to víc fantazie, milostivá, víc vzletu!
Nejlíp, když to rozpárete!“

 Zoubkova: Galantně pozdvihl její ruku ke svým rtům a polbil ji.
Dotek jeho rtů hluboce rozechvěl Štefčino nitro. Schoulila se do
jeho náruče. Polbil ji. Nemluvili — polibek mluvil za ně.

 Protikluzka: Prudec ji strhl na svou mužnou hruď a dychtivě, lač-
ně se vpil do jejích rtů. Plameny požáru jeho lásky spalovaly
všechny zábrany... Štefickou zalomcovala jásavá radost: hle, její
srdce je ještě schopno rozezvuct se láskou!

 Lampas: Kéž by ten večer nikdy neskončil! Ty neopakovatelné
chvilky v oně malé, májově rozkvetlé, omamné provoněné zahradní
restauraci, kde naši útočiště, když ve všech kavárnách měli zavře-
no... Milujeme-li někoho, i ty nejobyčejnější věci dovedou napl-
nit náš život závatným štěstím. Nemysleme jen na muže, jehož mi-
lujeme, jen na lásku — dříve již v myšlenkách v naší blízké spo-
lečné budoucnosti, představujeme si náš dům, zahradu pinou výs-
koku našich dětí... Kéž se vrchovatou měrou konečně splní
všechny Štefčiny sny! Kéž ji Mr. Frndíčoví učiní šťastnou!